Gemeente	AALTEN
Postcode en plaats	7122 AW Aalten
Straat en huisnummer	Slingelaan 28
Naam object	voormalige Christelijke HBS
Bescherming	gemeentelijk monument
Kadastrale gegevens	Aalten, sectie K, nummer 367
Oorspronkelijke functie	onderwijs
Huidige functie	onderwijs
Bouwjaar	1959-1960
Architect	Hendrik Geels en Willem Hebly
Bouwstijl	Shake Hands
Beschrijver	Mathilde Waalders MA / Roy Oostendorp
Datum beschrijving	20 augustus 2025
Datum foto's	Mei/juni 2025
Bronnen	- Oostendorp, R.J. e.a., Waardestellend Cultuurhistorisch onderzoek voormalige Chr. HBS, Gelders Genootschap, 2025

Typering

Voormalige Christelijke HBS (Hogere Burger School), gebouwd in 1959-1960 als SCHOOLGEBOUW met CONGIËRGEWONING en FIETSENSTALLING naar een ontwerp van de architecten Hendrik Geels en Willem Hebly in de typerende Shake Handsstijl. Deze redengevende beschrijving focust zich alleen op het oorspronkelijke complex van hoofdgebouw, conciërgewoning en fietsenstalling uit 1959.

De later (aan)gebouwde delen uit 1971, 1995 en 2001 vormen geen onderdeel van de beschrijving.

De beschrijving vloeit voort uit het uitgevoerde 'Waardestellend Cultuurhistorisch onderzoek Voormalige Chr. HBS' van het Gelders Genootschap (juli 2025)

Historie en ligging

De voormalige Christelijke HBS, tegenwoordig Scholengemeenschap Schaersvoorde, is gelegen op een terrein aan de Slingelaan en de hoek met de Beeklaan en is gebouwd op het daarvoor geschikt gemaakte terrein in de uitbreidingswijk 't Dal. De bouw van de HBS in 1959 is in lijn met de bloeiperiode in scholengebouw in de naoorlogse jaren. In de dorpen Aalten en Dinxperlo was sprake van een spectaculaire bevolkingsgroei, waardoor behoefte ontstond voor een groter schoolgebouw na de start van de HBS in 1955.

Na de Tweede Wereldoorlog was de noodzaak om het aantal scholen uit te breiden erg groot geworden. In de eerste naoorlogse jaren werden op grote schaal nood- en semipermanente scholen gebouwd. Door een andere financiering en het stimuleren van systeembouw nam de scholenbouwproductie vanaf 1958 fors toe. Belangrijk in de naoorlogse onderwijsvernieuwing was de overgang van een passief klassikaal en kennisgericht onderwijs naar een meer actieve vorm met een losser klassenverband. Verdere individualisatie en de differentiatie in het onderwijs zorgden voor een grotere bewegingsvrijheid in het lokaal en meer zelfwerkzaamheid.

Het type scholenbouw veranderde in deze periode ook naar gebouwen met een meer zakelijke benadering waarbij het schoolgaande kind meer centraal kwam te staan. Een veelvoorkomend type schoolgebouw was het H-type (met H-vormige structuur), waarbij leslokalen en ruimten voor algemeen gebruik zijn samengebracht in één of meerdere evenwijdige vleugels, verbonden door haaks daarop staande verbindingen met traphuizen. De voormalige HBS in Aalten is ook volgens dit principe ontworpen en is passend in lijn met bredere ontwikkelingen uit de wederopbouwperiode.

In de gemeente Aalten zijn weinig schoolgebouwen uit de wederopbouwperiode bewaard gebleven en vaak ingeruild voor nieuwe woningbouw.

Beschrijving

Plattegrond en opbouw

Oorspronkelijk is de school opgezet op een ongelijke plattegrond van drie geschakelde vleugels van verschillende hoogten en verdiepingen in een H-vormige plattegrond, met zeer flauw hellende daken, De vleugels onderscheiden zich in functie door een middenvleugel bestaande uit drie bouwlagen met theorielokalen, een bijna haaks hierop staande lange tweelaagse zijvleugel met vaklokalen en aan de andere zijde onder een kleine hoek gekoppelde zijvleugel met een gymnastieklokaal, annex theaterzaal. Op de overgang tussen hoofdvolume en gymnastieklokaal is een zeshoekige (hexagon-vormige) half verdiepte kantine aangebouwd. De formele hoofdingang bevond zich op de overgang tussen het hoofdvolume en de praktijkvleugel. Ten noorden van de perceelsgrens zijn fietsoverkappingen gesitueerd. Ten westen van de school is een conciërgewoning bijgebouwd in de vorm van een bungalow, maar verwant aan de bouwstijl van de school.

Het scholencomplex is vrij in de ruimte gepositioneerd en was niet specifiek gericht op de bestaande bebouwing, de Slingelaan of de later aangelegde Beeklaan. De linkervleugel ligt als het ware haaks op de Slingelaan. De conciërgewoning daarentegen is wel duidelijk in de rooilijn van de Slingelaan geplaatst om aan te sluiten op de ontwikkeling van woonbebouwing in deze laan. De aanleg van de buitenruimte is een integraal onderdeel geweest van de bouw. Ter accentuering van de toegangen

van het complex werden achthoekige stenen pijlers ontworpen. Bijzonder en opvallend is dat alle gebouwen en bouwdelen voor het overgrote deel nog aanwezig en herkenbaar zijn. Dit geldt zowel voor het interieur als het exterieur.

Exterieur

De school is gebouwd in de zogenaamde Shake Hands architectuur, een van de drie grote architectuurstromingen van de wederopbouwperiode. Kenmerkend voor deze stijl is de combinatie van traditionele baksteenarchitectuur met een functionalistische invulling van gevels en deels zichtbare betonstructuren. Bijzonder en opvallend is dat alle gebouwen en bouwdelen van het complex voor het overgrote deel nog aanwezig en herkenbaar zijn. Dit geldt zowel voor het interieur als het exterieur. De gevels van de drie vleugels bestaan uit schoon metselwerk van gele baksteen in Vlaams verband, waarachter een betonskelet schuilgaat. Daar waar de gevels eindigen is het betonskelet zichtbaar als dakrand zonder overstek. Over het algemeen bestaan alle gevelopeningen uit houten kozijnen en deuren, met stalen ramen. Het overgrote deel van de ramen van de klaslokalen bestaat uit een rechthoekig vlak met horizontale tweedeling waarbij het grote bovenraam kan kantelen. Bij de verticale raampartijen van de gymzaal is het betonskelet ook zichtbaar als accentuering/begeleiding.

Linkervleugel

Oostgevel: deze gevel bestaat uit 21 traveeën en bestaat voor het overgrote deel uit een dertigtal raampartijen over twee bouwlagen. Ter plaatse van de koppeling met de middenvleugel wordt de gevel onderbroken.

Westgevel: deze gevel bestaat voornamelijk uit raamopeningen met 21 traveeën, waarvan 19 gelijke geledingen met raampartijen over twee bouwlagen. Ter plaatse van de onderbreking takt de aanbouw uit 2001.

Zuidgevel: deze volledig blinde bakstenen gevel is gelijktijdig met de bouw verrijkt met een in het metselwerk opgenomen gevelmozaïek naar ontwerp van Jan Goeting (1918-1991). Deze Haagse kunstenaar werd uit een selectie van meerdere kunstenaars gekozen. Op suggestie van dominee L.J. Goede werd het onderwerp van de mozaïek ‘Zoek God in je jeugd’. Het hoofdmotief van de mozaïek bestaat uit een duiventil met vogels. Daarboven bevindt zich het alziend oog, eronder een verwijzing naar goed en kwaad, gesymboliseerd door lelieachtige bloemvormen tegenover doorntakken. Het onderste deel bestaat uit een ineengedoken zwarte vogel en twee gesloten deuren. Het illustreert de tekst: ‘De mens gaat naar zijn eeuwig huis en de rouwklagers gaan rond in de straat’.

Noordgevel: met uitzondering van een asymmetrisch geplaatst raam op de begane grond is deze bakstenen gevel ook blind uitgevoerd.

Middenvleugel

Zuidgevel: de ‘voorgevel’ van de school bestaat uit een volledig symmetrisch opgezet gevelvlak van drie bouwlagen met 18 traveeën waarin zich raamopeningen bevinden. Alleen op de begane grond wordt deze ritmiek onderbroken door de aansluiting met de kantine. In 1995 en 1996 werd de hoofdentree verplaatst naar rechts en de oude entree verbouwd tot docentenkamer. Beide kopgevels van de middenvleugel zijn blind en tegen de linker kopgevel is een hoge, markant vormgegeven hexagonale gemetselde schoorsteen aangebouwd met een bijzonder vormgegeven kop van geprefabriceerd beton.

Noordgevel: Deze symmetrisch opgezette gevel wordt grotendeels aan het zicht onttrokken door de in 1995 gebouwde uitbreiding. Kenmerkend zijn de twee prominente traphallen met afgeschuinde hoeken, die verwijzen naar de veelvuldig toegepaste hexagonale vormen. Deze traphallen zijn voorzien van verticale glaspuien die vanaf het maaiveld tot de dakrand doorlopen, waarbij zich onder aan de linker traphal op de begane grond een entreepartij met tochtportaal, bordestrap en leuning bevindt. Beide traphallen zijn gehandhaafd bij de nieuwe aanbouw in 1995. Van de 20 oorspronkelijke gangramen op de eerste en tweede verdieping bleven er met de verbouwing 12 gehandhaafd. Ook de kleine raampjes van de gangtoiletten bleven na de verbouwing in het interieur gehandhaafd en zichtbaar. Op het dak van de rechter traphal wordt een (zeshoekige) technische ruimte gebouwd, ter vervanging van de cv-installaties in de kelder. De bordestrap van de voormalige achteringang aan de

rechterzijde is gehandhaafd. De ingang aan de linkerzijde bevat een oorspronkelijk tochtportaal met bordes en reling.

Rechtervleugel

Zuidgevel: deze gevel wordt gekenmerkt door een wisselend, maar helder horizontaal karakter en is op te delen in drie vlakken over twee bouwlagen. De zes linker traveeën zijn op de verdieping uitgewerkt in zes raamopeningen. Op de begane grond zijn, door een latere aanpassing (2001), nu nog twee openingen aanwezig. Ter hoogte van de gymzaal/theaterzaal is de gevel van maaiveld tot daklijst met glasvlakken ingevuld, geaccentueerd door de zichtbaar gemaakte gewapende betonconstructie. De gevel wordt aan de rechterzijde afgesloten met een smalle raampartij, in eenzelfde hoogteverdeling als voorgaande langgerekte glaspartijen. Tussen deze vlakken bevinden zich gemetselde muurdammen van gele bakstenen.

Noordgevel: deze aan de achterzijde liggende gevel heeft grotendeels een gesloten karakter vanwege de functie als gym- en theaterzaal. Links in de gevel bevindt zich een enkele deur met daar recht boven een venster. In het midden van de gevel zijn onder de betonnen gootlijst zes gelijke vensters geplaatst. De rechterzijde van de gevel ligt iets terug, met op de verdieping weer vier gelijke vensters als in het midden. Het geveldeel op de begane grond is gewijzigd.

Oostgevel: deze kopgevel, nog volledig in oorspronkelijke staat, heeft een centrale glaspartij, strekkend van maaiveld tot de nok van het flauwe zadeldak. De glaspartij is opgedeeld in zes evenredige vlakken, aan weerszijde geaccentueerd door de zichtbaar gemaakt betonconstructie. Aan de onderzijde van de glaspartij bevindt zich een geïntegreerde koekoek van de onderliggende kelder. De gevel wordt aan de bovenzijde afgesloten met een betonnen dakrand.

Kantine/overblijflokaal

Westgevel: de gevel kenmerkt zicht door een glazen pui aan de rechterzijde, als onderdeel van een omlopende glaswand. De pui is verticaal geleed en heeft een tussenkalf ter hoogte van de achterliggende galerij. De rest van de gevel is opgenomen in de uitbreiding van 1995. De plint onder de rondlopende glas pui is afgewerkt met ruwe stukken natuursteen (flagstones).

Zuidgevel: Deze 'kopgevel' van de kantine bestaat uit een bijna volledig glazen invulling als onderdeel van de rondlopende glaswand en uit een iets verdiepte centraal geplaatste nooduitgang met beglaasde dubbele deuren. De pui en de plint is opgedeeld en afgewerkt als gevel J en L. Aan de buitenzijde van de nooduitgang is aan weerszijden een gemetselde trap gemaakt.

Oostgevel: de linkerzijde van de gevel bestaat wederom uit glas, opgedeeld in dertien verticaal evenredige vlakken. Een horizontaal profiel markeert ook waar aan de binnenzijde een vide is bevestigt. In het meest rechtervlak boven het doorlopende horizontale profiel is een glazen deur, met toegang tot een flauw naar buiten draaiende betonnen trap met een dun geprofileerde stalen railing.

Interieur

In het gehele gebouw is de oorspronkelijke interieurafwerking van hoge technische kwaliteit en op meerdere plaatsen, voornamelijk in de verkeersruimten, nog aanwezig en waarneembaar. Oorspronkelijke binnenkozijnen en -deuren, vitrines met onderkasten zijn in een aantal gevallen nog aanwezig. De vloeren zijn gedeeltelijk nog afgewerkt met leisteen, terwijl de wanden bestaan uit schoonmetselwerk van gele baksteen in Vlaams verband. Het betonskelet is binnen ook zichtbaar en is geschilderd. De oorspronkelijke plafonds bestaan uit zachtboardplaten met een akoestische profilering. Onder de ramen bevinden zich natuurstenen vensterbanken. Vrijwel alle lokalen zijn voorzien van oorspronkelijke tuimelramen in houten kozijnen met meerpuntssluitingen, waarbij het grote bovenraam kan draaien en het onderraam vast is.

Ter plaatse van de aanbouwen uit 1995 en 2001 zijn een aantal gevelopeningen vergroot tot doorgang.

De gymzaal annex theaterzaal is nog integraal aanwezig en, met uitzondering van de vloer, nog in de oorspronkelijke afwerking. Het podium is voorzien van gordijnen, coulissen en eenvoudige toneelverlichting. Onder het podium van het gymnastieklokaal bevinden zich in het souterrain bergruimten, twee kleedkamers en een souffleursruimte. De galerij is nog voorzien van de oorspronkelijke tribunebanken.

De vormgeving van de multifunctionele kantine/overblijflokaal is opvallend, uniek en licht futuristisch in de vormgeving. Compleet met podium, balkongalerij, trappartij en symmetrische benedenzaal is deze ruimte aan drie zijden omgeven door glaspuien.

Toegepaste wandkunst in het interieur

In de oorspronkelijke entreehal van het gebouw kon rondom een met antracietkleurig glasmozaïek beklede, rechthoekige kolom worden gelopen. Hierop is aan beide zijden een iconografisch reliëf aangebracht. Door de verbouwing 1995-1996 is de kolom opgenomen in een wand, maar waarbij de kunstwerken nog wel zichtbaar zijn gebleven (één zijde vanuit de huidige docentenkamer). De wandkunstwerken zijn gemaakt door de Haagse ontwerper Henk Krijger in opdracht van het schoolbestuur en zijn vervaardigd in grove chamotteklei met witte glazuur. De kunstwerken verbeelden de Bijbelvers 'Nu zien wij nog door een spiegel in raadselen' (gang) en 'doch straks van aangezicht tot aangezicht' (docentenkamer).

In de traphallen zijn op een aantal plaatsen kleinere geglazuurde kleitabletten opgenomen in de schoonmetselwanden. De maker(s) zijn onbekend, alsmede de (religieuze) afbeeldingen.

De kunstwerken van Henk Krijger, maar ook van Jan Goeting (mozaïek aan de buitengevel) zijn een duidelijke weerspiegeling van de christelijke (protestantse) identiteit van de school.

Bijgebouwen, terrein en fietsenstalling

De school is gesitueerd op een ruim perceel dat destijds vooral is ingericht met grasweiden aan de zij- en voorkant en een verhard schoolplein aan de achterzijde.

Met de bouw van de school is tevens een bijhorende CONCIËRGEWONING gebouwd in de vorm van een eenlaagse bungalow in eenzelfde baksteen met een flauw hellend zadeldak en brede betonranden, waarop een prominente schoorsteen prijkt. Dit gebouw maakt nog steeds onderdeel uit van het scholencomplex, maar is aan de rechterzijde- en achtergevel gedeeltelijk ingebouwd tijdens uitbreiding van 2001. De asymmetrisch ingedeelde gevel bevat vierkante raamopeningen, verschillende deuropeningen en een in de voorgevel terug liggende pui. Het oorspronkelijke interieur is niet meer aanwezig.

Langs de perceelgrens is tegelijk met de bouw van de oorspronkelijke school een grote FIETSENSTALLING gerealiseerd. Ook de hoofdvorm van deze fietsenstalling lijkt te refereren aan de terugkerende hexagonale/hoekige opzet. Deze is nog in zijn geheel aanwezig. De fietsenstalling bestaat uit drie bouwdelen in een flauw overhoekse opstelling, zoals ook de gebouwdelen van de school op elkaar aansluiten. Het bouwwerk is opgezet als een scheidingsmuur met een dak van houten liggers met planken die draagt aan de achterzijde op de scheidingsmuur en aan de voorzijde op een stalen H-balk op ronde stalen kolommen. Vanaf de stalen liggers verjongen de liggers als een overstek.

Reden van plaatsing

Het schoolcomplex van de voormalige Chr. HBS is van belang voor de gemeente Aalten en in het bijzonder het dorp Aalten vanwege de hoge architectuurhistorische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarden. Het pand is authentiek en herbergt tal van oorspronkelijke details. Deze zijn zowel in het interieur als exterieur goed bewaard gebleven. Daarnaast wint het gebouw in toenemende mate aan zeldzaamheid. Veel schoolgebouwen uit de wederopbouwperiode zijn al gesloopt. Dat maakt het gebouw des te meer bijzonder en de moeite waard om te beschermen. Ook is er sprake van een zekere collectieve belevingswaarde die door inwoners van de gemeente Aalten wordt toegekend aan dit gebouw. Op basis van al deze punten wordt hap geadviseerd om de voormalige Chr. HBS in Aalten te plaatsen op de gemeentelijke monumentenlijst.

Architectuurhistorische waarde

De school kent een hoge architectuurhistorische waarde. De school is namelijk een goed voorbeeld van de zogenaamde Shake Handsstijl, een van de drie grote architectuurstromingen uit de wederopbouw, waarbij sprake is van een combinatie van traditionele baksteenarchitectuur met een functionalistische invulling van gevels en deels zichtbare betonstructuren. Opvallend zijn de gave verhoudingen in de verschillende langgerekte volumes, gevelindelingen en dakvormen. Ook kent het exterieur veel bijzondere detailleringen, zoals het gebruik van de hexagonale vorm in de gebouwdelen en – elementen, het eerlijke baksteengebruik en de verticaliteit in de gevelbeelden. Bijzonder en opvallend is tevens de futuristische vorm van de kantine, met gevels van glaspuien die ruimte geven aan een verdiepte benedenruimte, een galerij en podium en die in de oorspronkelijke bouw in verbinding stond met het muzieklokaal. Naast de architectonische kracht die het gebouw door zijn vormgeving uitstraalt, zijn ook de wandkunstwerken in zowel interieur als exterieur van waarde. De wandkunst aan bijvoorbeeld de zuidelijke kopgevel van de linkervleugel representeert duidelijk de oorspronkelijke protestants-christelijke identiteit van de school.

Met betrekking tot de onderwijsontwikkelingen in Nederland aan het eind van de jaren vijftig, begin jaren zestig van de twintigste eeuw, past de voormalige Chr. HBS in zijn opbouw en plattegrond (H-type) duidelijk binnen de daar bijhorende ontwikkelingen. Dat het gebouw nog steeds de oorspronkelijke functie vervult, daarbij in hoofdvorm hetzelfde is gebleven en veel oorspronkelijke detailleringen aan interieur en exterieur herbergt, maakt het gebouw zeer waardevol.

Het complex is onderdeel van het oeuvre van de lokaal bekende architect Willem Hebly in samenwerking met de landelijk opererende Hendrik Geels uit Arnhem,. Het waren twee belangrijke architecten uit het Interbellum en de wederopbouwperiode.

Stedenbouwkundige waarde

Het schoolgebouw van de voormalige Chr. HBS is van stedenbouwkundige waarde omdat het deel uitmaakt van een historisch gegroeid gebied dat na de Tweede Wereldoorlog een ingrijpende stedenbouwkundige ontwikkeling heeft ondergaan. Dit betreft het stedenbouwkundige uitbreidingsplan van Aalten – uitbreidingsgebied 't Dal – dat gekenmerkt werd door het pragmatisch invullen van de gebieden tussen de uitvalswegen. Aan het eind van de doorgetrokken Dalweg is de school gesitueerd, langs de gekanaliseerde Boven-Slinge en de hiervoor aangelegde Slingelaan. Het schoolgebouw speelt nog steeds een bepalende rol in het behouden van de zichtbaarheid van deze ontwikkeling.

Algemeen-/cultuurhistorische waarde

Naast een hoge architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarde, is de cultuurhistorische waarde van de voormalige Chr. HBS hoog. De school is niet alleen van belang vanwege een nog sterk zichtbaar stuk geschiedenis van het bijzonder voortgezet onderwijs in de gemeente Aalten en dat als zodanig nog in gebruik is, maar vertegenwoordigt ook een belangrijk aspect van de onderwijskundige en religieuze geschiedenis van Aalten. Vanwege zijn verschijningsvorm is de school nog steeds van groot belang als uitdrukking van een cultuur- en sociaalhistorische ontwikkeling.

Schoolgebouwen uit de wederopbouwperiode worden ze steeds zeldzamer, ook in de gemeente Aalten. Ondanks dat er aanpassingen aan het gebouw zijn gedaan – steeds met grote mate van

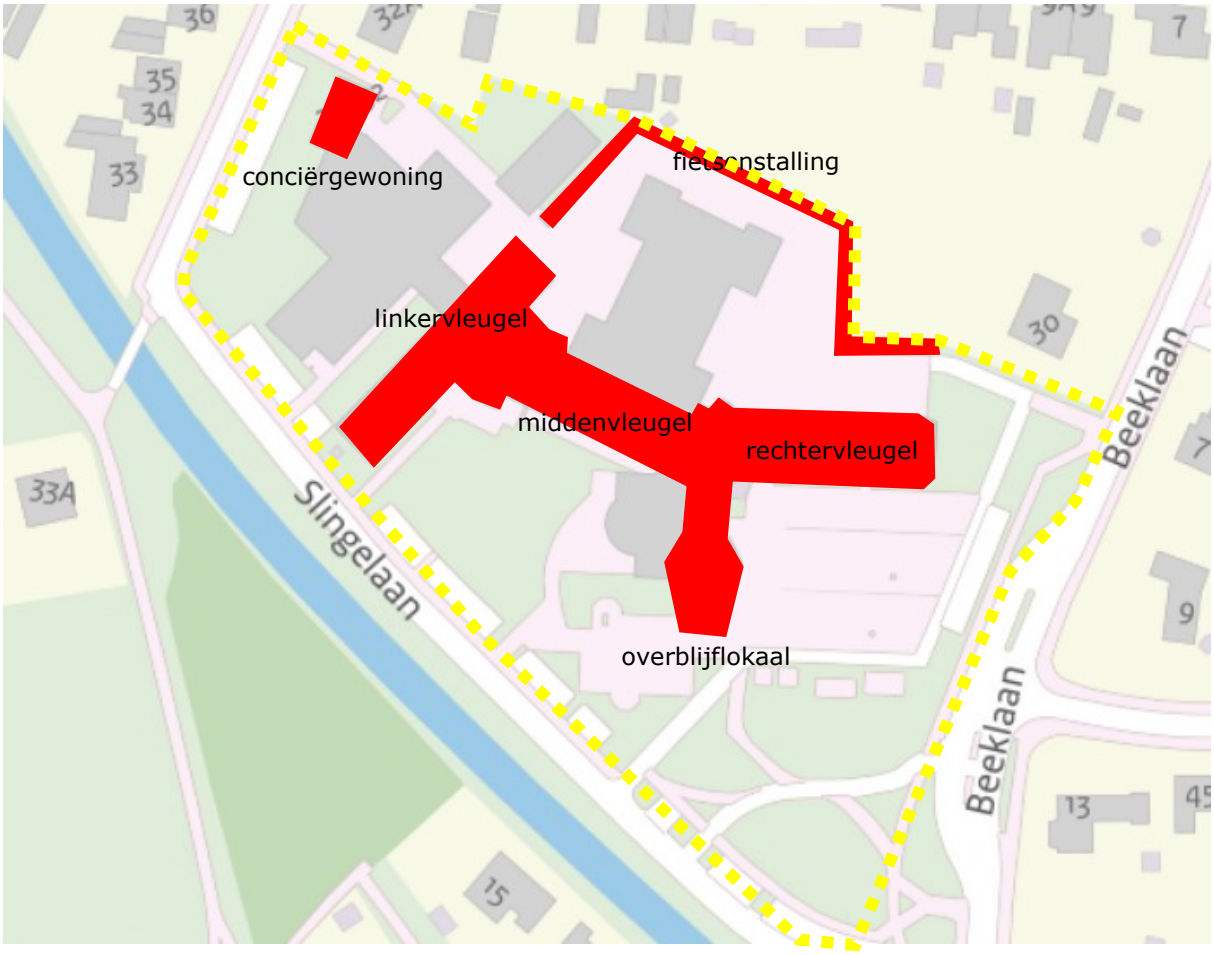
respect voor de oorspronkelijk opzet en indeling – is de opzet, verschijningsvorm, materiaalgebruik en afwerking van de oorspronkelijke hoofdvorm nog vrijwel authentiek.

Intrinsieke belevingswaarde

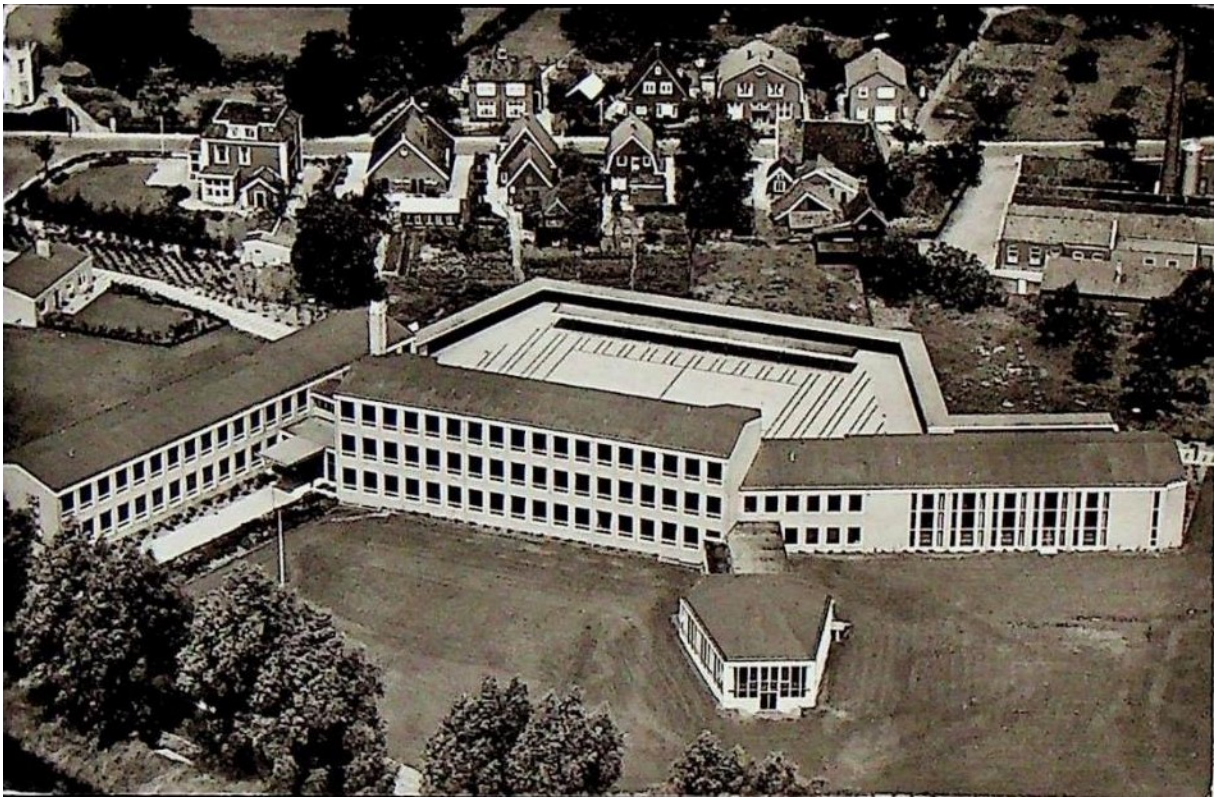
Een laatste punt dat niet onbenoemd mag blijven, is de gezamenlijke belevingswaarde die Aaltenaren toedichten aan het gebouw. Vanaf de opening van de Chr. HBS in 1960 zijn verschillende generaties naar deze school gegaan, waardoor velen persoonlijke herinneringen aan het gebouw en de schoolperiode die ze er doorgebracht hebben, koesteren. Dat blijkt uit verschillende online-bronnen en social-mediaplatforms. Mensen delen daar persoonlijke herinneringen en hun waardering over de architectuur van het gebouw.

Het object voldoet daarmee aan artikel 3, lid 1 van de Erfgoedverordening gemeente Aalten 2017

Afbeeldingen

Situatie Slingelaan 28. Met aanduiding totale perceel en omvang monumentcomplex.

Luchtfoto van het scholencomplex, kort na de gereedkoming. Geheel links de conciërgewoning. (bron: oudaalten.nl)

Luchtfoto van het scholencomplex in de huidige situatie, mei 2025.

Foto impressie van het exterieur van het scholencomplex

Foto impressie van het interieur van het scholencomplex

Foto impressie van wandkunstwerken interieur en exterieur